

รูปแบบการสอนวิชาเพศศึกษา ระดับอุดมศึกษาด้วยกิจกรรมร่วมมือ A Model of Teaching Sex education at Higher Education Level through Collaborative Learning Activities

กนกพร ทองสอดแสง¹ และอนูวัต ชัยเกียรติธรรม²

Kanokporn Tongsodsang¹ and Anuwat Chaikiattidham²

สาระสังเขป

การสอนเรื่องเพศศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นเรื่องซับซ้อนและมีเนื้อหาที่ต้องอาศัยผู้สอนที่มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การแสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกับผู้อื่น และค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งผู้สอนต้องเข้าใจการวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นขั้นตอน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ในการสอน 2) การคัดเลือกเนื้อหาวิชาเรียน 3) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การเลือกตำรา เอกสาร และอุปกรณ์การสอน และ 5) การประเมินผลการเรียน จากเกณฑ์ดังกล่าว นำมาพิจารณาเลือกรูปแบบวิธีการสอน เพื่อการตัดสินใจในการหารูปแบบวิธีการสอนอย่างเหมาะสม โดยลากเส้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน นำหนักไปตกอยู่ที่การสอนแบบใดก็ให้นำวิธีนั้นไปสอน วิธีการดังกล่าวนี้จัดได้ว่าเป็นรูปแบบทางเลือกหนึ่งในการตัดสินใจของผู้สอนที่จะนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนด้านการเลือกรูปแบบวิธีสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน

คำสำคัญ : รูปแบบการสอน เพศศึกษา กิจกรรมร่วมมือ

Summary

Teaching sex education at tertiary level is a complex or complicated process regarding contents that need instructors with appropriate knowledge, skills and attitude in order to get students involved in the learning process, expressing their opinions, working with others and learning through self-discovery. Moreover, sex education teachers need to understand planning of the learning process and its stages: 1) Learning Objectives; 2) Selection of Contents; 3) Learning Activities; 4) Selection of Textbooks, Materials and Instructional Media; and 5) Evaluation. All these have been taken into consideration in selecting instructional methods and designing an appropriate model for teaching sex education through matching and establishing relations of domains, methods, and criteria to be considered; before a decision is made for selecting the method with the most weight in terms of relations. This is one way teachers can use in making decision to select the instructional methods most effective to students' learning.

Key words: Instructional Model, Sex Education, Collaborative Learning

¹ ค.อ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ค.อ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ในประเทศไทย แม้ว่าจะมีการจัดการเรียนการสอน เพศศึกษามาเป็นเวลานาน แต่เนื่องจากการกล่าวถึงเรื่องเพศ ในอดีต เป็นสิ่งต้องห้ามในสังคมไทย เป็นเรื่องขัดต่อศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และเป็นเรื่องที่น่าอาย ดังนั้น จึงได้มีการหลีกเลี่ยงคำว่าเพศศึกษามาใช้คำอื่นแทน เช่น ธรรมชาติแห่งชีวิต ชีวิตและครอบครัวศึกษา เป็นต้น และได้บูรณาการหัวข้อนี้ไว้ในวิชาต่างๆ เช่น วิชาส่งเสริม ประสพการณ์ชีวิต วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา ฯลฯ แต่ต้อง ยอมรับความจริงว่า การจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาที่ ผ่านมายังไม่ประสบผลเป็นที่น่าพึงพอใจ ดังนั้นสถานศึกษา จึงเป็นแหล่งที่ดีที่สุดที่จะให้ข้อมูลทางเพศศึกษาอย่างถูกต้อง แก่วัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่ มีพฤติกรรม จะพยายามลอกเลียนแบบผู้ใหญ่ ต้องการแสดงออกว่าตัวเอง โตแล้ว บางคนเริ่มมีเพื่อนต่างเพศ เริ่มมีนัด หรือบางคน อาจมีคู่รักคู่ควม ประกอบกับช่วงนี้มีความรู้สึกสนใจในเรื่องเพศ มากขึ้น ดังนั้นการสอนเพศศึกษาจึงควรจะมีขอบเขตเนื้อหาที่ กว้างขวางและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้รับความรู้จากเพศศึกษา ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต และเกิดความรู้สึกว่าได้เล่าเรียนใน สิ่งจำเป็นต้องรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ในการสอนเพศศึกษานั้น ควรคำนึงถึงวิธีสอนให้มาก พอกับเรื่องราวที่จะสอน เนื่องจากการที่คนเรามีความรู้แล้ว ยังไม่นำเอาไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์นั้น แสดงว่าบุคคลนั้น ยังขาดองค์ประกอบอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากความรู้ ดังนั้น การที่จะกระตุ้นให้คนเรานำความรู้ไปปฏิบัติอย่างได้ผลดีนั้น เป็นเรื่องของความเลื่อมใสศรัทธา ค่านิยม ความรู้สึกชอบ หรือที่เรียกรวมว่าเจตคติ (Attitude) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้เรียน จะได้มาจากการจัดกระบวนการเรียนการสอน

วิธีการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจั ดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดย ผู้เรียนมีความสามารถแตกต่างกัน โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม เล็กๆ ในการเรียนร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ดังนั้น การเลือกรูปแบบวิธีการสอนวิชาเพศศึกษา ระดับอุดมศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีหลักเกณฑ์ที่ จะต้องพิจารณา คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอน

วัตถุประสงค์รายวิชามีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะทำให้ผู้สอนทราบโดยว่าจะทำอะไร เพื่ออะไร เลือก เนื้อหาอย่างไร และจะควรจัดกิจกรรมอะไรให้สอดคล้องและ ต่อเนื่องกัน อีกทั้งเป็นแนวการประเมินผลได้ชัดอีกด้วย

การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนควรครอบคลุม ความรู้ ความคิด ทักษะ ค่านิยม และทักษะต่างๆ ซึ่งผู้สอน ควรเขียนให้ชัดเจน และเข้าใจตรงกันทั้งผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างถูกทิศทางและมีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 1

จากตารางจะเห็นว่า วัตถุประสงค์เนื้อหา วิชา เพศศึกษาในระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็นด้านพุทธิพิสัย รวม 12 ด้าน คือ การวัดพื้นดินความรู้ (Recalled) 11 ด้าน และการวัดประยุกต์ความรู้ (Applied) 1 ด้าน ด้านจิตพิสัย รวม 5 ด้าน คือ การวัดการยอมรับ (Reception) 5 ด้าน ส่วนด้านทักษะพิสัย รวม 4 ด้าน เป็นการวัดขั้นทำด้วยความ ถูกต้อง (Control) 4 ด้าน

2. การคัดเลือกเนื้อหาวิชาเรียน

2.1 ลักษณะเนื้อหาที่จะนำมาสอนควรตรงตาม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สมบูรณ์ และครบถ้วน โดย ยึดหลักของวัตถุประสงค์ มีความถูกต้องแน่นอน (Accurate) มีความทันสมัยหรือคิดค้นความเห็นใหม่ๆ รวมทั้งมีงานวิจัย มาสนับสนุนเพื่อประกอบเพิ่มเติมในเนื้อหาให้มีความน่าสนใจ มากยิ่งขึ้น

2.2 การคัดและจัดลำดับเนื้อหา สิ่งที่ต้องคำนึง คือ เนื้อหาที่ผู้เรียนต้องรู้ (Must know) ควรรู้ (Should know) และน่ารู้ (Could know)

ตารางที่ 1 สรุปวัตถุประสงค์เนื้อหาวิชาเพศศึกษาในระดับอุดมศึกษา

เนื้อหา	วัตถุประสงค์	พุทธิพิสัย			จิตพิสัย			ทักษะพิสัย		
		Re	A	T	Rec	Res	I	Im	C	Au
1. ด้านชีววิทยา										
1.1	ระบบสืบพันธุ์เพศชาย หญิง	✓								
1.2	การมีประจำเดือน		✓						✓	
1.3	การปฏิสนธิ	✓								
1.4	การตั้งครรภ์	✓								
1.5	การคลอดบุตร	✓								
2. ด้านสุขวิทยา										
2.1	สุขภาพทางเพศ									✓
2.2	โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	✓			✓					
3. ด้านจิตวิทยา										
3.1	การพัฒนาทางเพศแต่ละวัย	✓								
3.2	การปฏิบัติตนระหว่างเพศ									✓
3.3	ความผิดปกติทางเพศและความบกพร่องทางเพศ	✓			✓					
3.4	ความเชื่อและความเข้าใจผิดในเรื่องเพศ	✓			✓					
4. ด้านสังคมวิทยา										
4.1	การสมรส หลักการใช้ชีวิตคู่	✓			✓					
4.2	การวางแผนครอบครัว	✓			✓					✓
4.3	กฎหมายครอบครัว	✓								
สรุป		11	1	0	5	0	0	0	4	0

ด้านพุทธิพิสัย	Recalled (Re)	= 11	Applied (A)	= 1	Transferred (T)	= 0	รวม	12
ด้านจิตพิสัย	Reception (Rec)	= 5	Response (Res)	= 0	Internalization (I)	= 0	รวม	5
ด้านทักษะพิสัย	Imitation (Im)	= 0	Control (C)	= 4	Automatism (Au)	= 0	รวม	4

3. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1 การเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับตัวผู้สอน เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน เหมาะสมกับจำนวนและ ลักษณะของผู้เรียน และเหมาะสมกับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

3.2 กำหนดงานของผู้เรียนพิจารณาจุดมุ่งหมาย ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร อย่างไร เนื้อหาที่สอนเป็นอย่างไร ผู้เรียนลักษณะอย่างไร

4. การเลือกตำรา เอกสาร และอุปกรณ์การสอน

4.1 โดยทั่วไปตำราเรียนจะมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องต่างๆ ครบถ้วนในวิชาที่เรียน ผู้สอนต้องสำรวจหนังสือที่เกี่ยวข้อง แล้วพิจารณาเล่มที่สมบูรณ์ที่สุดนำมาใช้สอน

4.2 เอกสารประกอบรายวิชาช่วยให้ผู้สอนเลือกเนื้อหาที่ทันสมัย เป็นความรู้ใหม่ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจดีขึ้น รู้กว้างขึ้น และช่วยให้การเรียนในห้องเรียนง่ายและทันเวลา เช่น ข้อมูล ตัวเลข บทความประกอบอื่นๆ ทั้งของผู้สอนเองหรือของคนอื่นๆ ก็ได้

4.3 การเลือกอุปกรณ์การสอนขึ้นอยู่กับลักษณะของการสอนและวิธีการสอนเป็นสำคัญ โดยพิจารณาจากลักษณะของห้องเรียน จำนวนผู้เรียนว่าควรเลือกใช้อุปกรณ์ใดมาใช้สอน

5. การประเมินผลการเรียน

5.1 การประเมินผลความก้าวหน้า (Formative

evaluation) เพื่อดูความก้าวหน้าของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอน

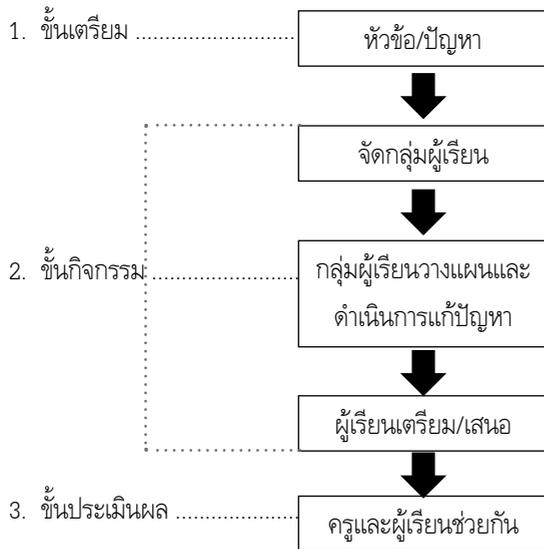
5.2 การประเมินผลรวม (Summative evaluation) เมื่อสิ้นสุดภาคเรียน

จากเกณฑ์การพิจารณาการเลือกรูปแบบวิธีการสอนที่ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ของเนื้อหา การคัดเลือกเนื้อหาวิชาเรียน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกตำรา เอกสาร และอุปกรณ์ประกอบอื่นๆ และการประเมินผลการเรียน เมื่อนำหัวข้อเหล่านี้มาประมวลเพื่อผู้สอนจะให้เห็นเนื้อหาทั้งหมดว่า ควรสอนเนื้อหาอะไร เนื้อหาอันมีวัตถุประสงค์อะไร โดยใช้วิธีการสอนรูปแบบใด เหตุที่ใช้ และมีข้อดีและข้อจำกัดอะไร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ดังตัวอย่างในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปเนื้อหา เรื่องเพศศึกษา

เนื้อหา	วิธีการสอน	เหตุผล	ข้อดี	ข้อจำกัด
ด้านชีววิทยา 1. ระบบสืบพันธุ์เพศชาย หญิง 2. การปฏิสนธิ 3. การตั้งครรภ์ 4. การคลอดบุตร	การเรียนรู้โดยกระบวนกรกลุ่ม	เพราะผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและมีบทบาทในการเรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ทางวิชาการ มีทักษะทางสังคม มีความพร้อม กระตือรือร้น และมีความสุขในการเรียนรู้	1. ผู้เรียนมีทักษะการทำงานร่วมกัน และมีทักษะทางสังคม 2. ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า และค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง	1. ใช้เวลาเรียนค่อนข้างมาก 2. ถ้าสมาชิกในกลุ่มขาดความรับผิดชอบก็จะทำให้การเรียนรู้ไม่ประสบผลสำเร็จ 3. ผู้สอนต้องดูแลและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด จึงจะได้ผลดี
5. การมีประจำเดือน	การเรียนรู้แบบร่วมเรียน - ร่วมรู้	เพราะผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ทางวิชาการ และทักษะทางสังคม รวมทั้งผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด และสร้างความเชื่อมั่น 2. ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน 3. ฝึกให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์	1. ใช้เวลาค่อนข้างมาก 2. ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกทักษะระหว่างบุคคล เช่น การสื่อสาร และการเป็นผู้นำเป็นต้น 3. ผู้สอนต้องดูแลและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด จึงจะได้ผลดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น การสอนแบบมีกิจกรรมร่วมมือในการสอนวิชาเพศศึกษาระดับอุดมศึกษา สรุปขั้นตอนได้ดังนี้ ผู้สอนกำหนดหัวข้อหรือปัญหา จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มตามความสามารถที่แตกต่างกัน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายและสรุปผล ผู้เรียนเตรียมสรุปสาระสำคัญที่ศึกษาเพื่อนำเสนอผลงาน และวัดประเมินผลจากการนำเสนอ ตามภาพที่ 1 ขั้นตอนการสอนด้วยกิจกรรมร่วมมือ

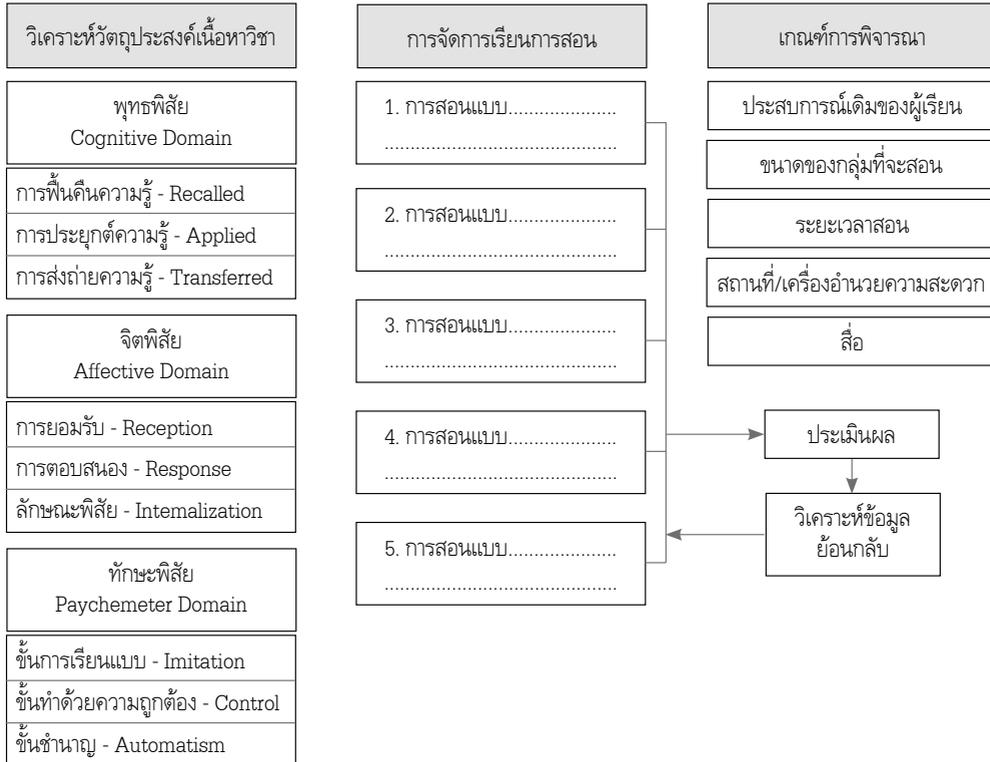

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสอนด้วยกิจกรรมร่วมมือ

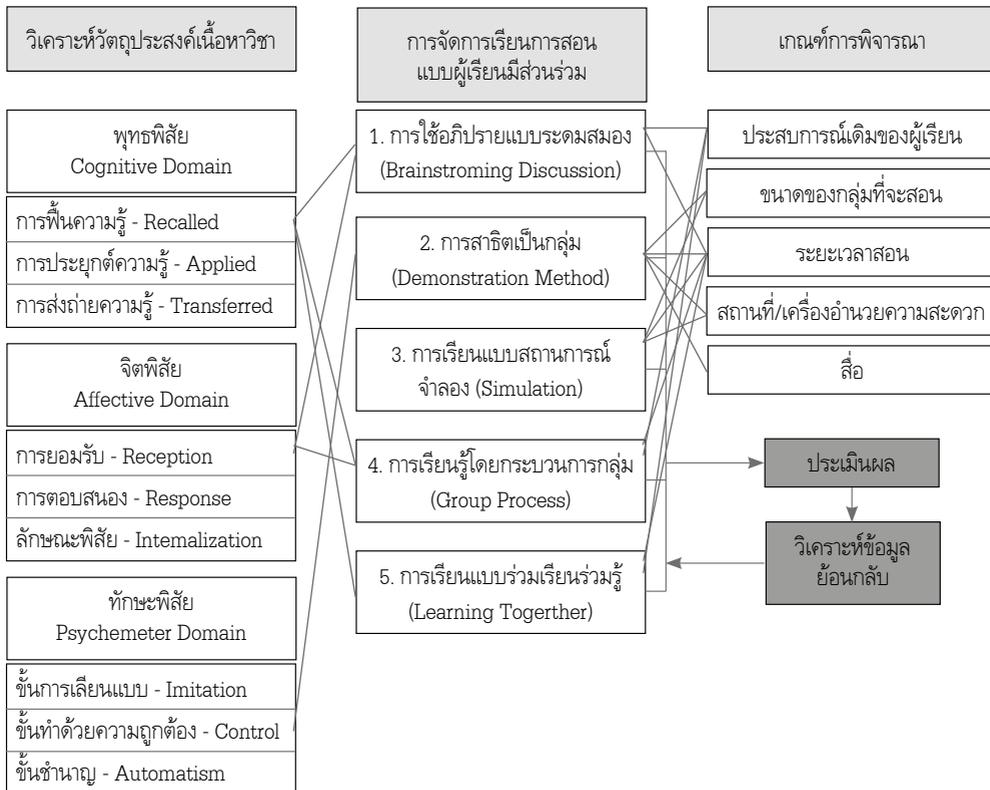
จากเกณฑ์การพิจารณาเลือกรูปแบบวิธีการสอน ตลอดจนองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นเรื่องความรู้ เจตคติ และทักษะ สามารถนำมาสร้างหรือกำหนดรูปแบบเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ในการให้นำหนักคะแนน เพื่อการตัดสินใจในการหารูปแบบการเลือกวิธีการสอนได้อย่างเหมาะสม ดังภาพที่ 2 ตัวอย่างของการนำเนื้อหาเรื่อง

การวางแผนครอบครัวที่จะนำไปใช้กับการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยการใช้การสอนแบบการสาธิตเป็นกลุ่ม (Demonstration method) เหตุผลที่เลือกวิธีสอนแบบนี้เพราะพิจารณาจากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์เนื้อหาวิชา และเกณฑ์ประกอบการพิจารณาอื่นๆ เช่น ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ขนาดของกลุ่มที่จะสอน ระยะเวลาสอน สถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวกและสื่อ เมื่อลากเส้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน นำหนักไปตกอยู่ที่การสอนแบบการสาธิตเป็นกลุ่ม จึงสรุปได้ว่าควรนำวิธีดังกล่าวไปสอนในเรื่องของการวางแผนครอบครัว ดังภาพที่ 3 หลังจากการสอนไปแล้วต้องมีการประเมินผล การสอนว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้าพบข้อบกพร่องว่าหลังจากการเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หรือในระหว่างการสอนพบว่า มีอุปสรรคไม่ว่าจะเป็นสถานที่ สื่อ หรืออื่นๆ ก็ให้วิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับมาใหม่ เพื่อที่จะได้พบข้อที่เป็นจุดอ่อนแล้วนำมาพิจารณาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด

อนึ่ง วิธีการเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่นๆ ได้ โดยการนำรูปแบบดังกล่าวไปปรับในส่วนของการจัดการเรียนการสอน แล้วให้นำหนักคะแนนด้วยวิธีการลากเส้นสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน ก็จะส่งผลให้ผู้สอนเห็นว่า เนื้อหาใดเหมาะสมที่จะใช้กับวิธีการสอนแบบใดมากที่สุด และส่งผลไปถึงตัวผู้เรียนที่จะได้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด วิธีการดังกล่าวนี้จัดได้ว่า เป็นรูปแบบทางเลือกหนึ่งในการตัดสินใจของครูที่จะนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนด้านการเลือกรูปแบบวิธีสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ภาพที่ 2 รูปแบบการเลือกวิธีสอน

ภาพที่ 3 ตัวอย่างรูปแบบการเลือกวิธีสอนเนื้อหาวิชาเพศศึกษา เรื่อง การวางแผนครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา อติชาติดำรง. (2546). **ประสิทธิผลของการสอนเพศศึกษา ด้วยกระบวนการสร้างพลัง ในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอกลมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จันทร์ดา ตันติพงษ์สารักษ์. (2543) “การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning),” **วารสารวิชาการกรมวิชาการ**. 3 (12), 36-55.ธันวาคม).
- ทิศนา ชัมมมณี. (2546). “การพัฒนากระบวนการคิด: แนวทางที่หลากหลายสำหรับครู,” **วารสารราชบัณฑิตยสถาน**. 28(1); มกราคม-มีนาคม. หน้า 38-54.
- พิสิฐ เมธาภัทร. (ม.ป.ป.). **เอกสารคำสอนการพัฒนาหลักสูตรอาชีพและเทคนิคศึกษา**. กรุงเทพฯ ฯ : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2543). **เทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ ฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- รัตนา เจริญสาธิต. (2546). **ผลของการสอนเพศศึกษา โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความรู้และทักษะชีวิตเกี่ยวกับเพศ ศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุวิทย์ มูลคำ อรทัย มูลคำ. (2545). **19 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- Angelo, T.A. and Cross, K.P. (1993). **Classroom Assessment Techniques : Hand Book for College Teachers**. 2nd ed. San Francisco Jossey-Bass Publishers.
- Designing an Instructional Plan. (2007). Available online at [http : www. liverpool. k12. ny. us/Laptops/ InstDesign. ht](http://www.liverpool.k12.ny.us/Laptops/InstDesign.ht).